

sledky z Velké Prahy. Svědčí o vzrůstu německé minority v Praze, což vyvrací stížnosti německého tisku, že byly přehmaty při provádění stížností. Po stránce náboženské sčítání lidu v Praze ukázalo, že doba značnějších přesunů po stránce náboženské příslušnosti již minula. — V jiných městech — zejména v Brně daly výsledky sčítání lidu, i když to nebyla data úřední, podnět k polemikám o jazyková práva Němců v městech a okresech, kde až dosud německá menšina byla nad 20⁰/₀, ale kde nyní klesá pod míru zákonem stanovenou. Tuto otázku v parlamentě pokusil se rozvinouti dr. Mayr-Harting svým návrhem na novou úpravu jazykových poměrů. Jeho nacionální radikalismus jej strhuje tak silně, že zapomíná, že německé strany uzavřely jakousi úmluvu, že v těchto věcech nebudou podnikati akcí separátních.

Pro poměry v lidové straně byla příznačná studentská vyzvědačská aféra v katolickém studentském ústavě »Svoradov«, který aféru rozřešil tím způsobem, že chovance vypověděl a vyzval je, aby si podali znovu žádosti o přijetí. Z Hlinkova projevu na studentské schůzi v Praze je možno vyčísti resignaci, podobně jako Szüllö prohlásil v těchto dnech, že maďarská křesť. soc. strana nemůže vykonávat vliv na vedení politiky a že nepadá na váhu v politickém životě. Maďarské útoky na čsl. sčítání lidu odmítl nepřímou ministr Beneš ve svém interview v »Paris-Midi«, který ukázal, jak se dobře daří politicky i kulturně Maďarům u nás, jak naproti tomu Slovákům v Maďarsku jsou upírána minimální práva politická a kulturní.

Komunistická strana v poslední době agitovala jménem uvězněného Háruse, který byl poznovu řádně odsouzen pro delikt, jehož povaha nejlépe ukazuje, že komunistická strana velkým neprávem dělá z Háruse politického mučedníka. Role, kterou hrál komunistický senátor Stránský v Duchcově, ukazuje, jak velká jest neodpovědnost vedoucích činitelů komunistických, kteří se uchylují v zoufalství k tomu, co komunistická teorie odmítá: pučismus a činy osobního teroru. — »Rudé Právo« dostalo výnos, dle něhož může býti zastaveno.

Jubilejní fond presidenta Masaryka, který mu byl dán státem dne 7. března 1930 v den 80. narozenin, byl rozdělen. Činil 20 milionů a na úrocích přibýlo 650.000 Kč. Fond byl rozdělen na kulturní, sociální a humanitní potřeby a značnou měrou tu bylo počítáno s kulturními potřebami národnostních menšin. Tak na př. německá společnost věd a umění dostala 2 miliony Kč, na založení maďarské společnosti pro vědu a umění byl dán 1 milion Kč.

V. Gutwirth.

B. ZAHRANIČNÍ.

Smrt maršála Joffra. — Ženevské konference: Evropský komitét, Rada Společnosti národů o sporu polsko-německém a přípravě odzbrojení. — Jubileum říše a protiofensivní demokracie v Německu. — Otázka revise mezinárodního zadlužení. — Nová vláda pravice ve Francii. — Pokusy o obnovení Rakousko-Uherska? — Indická konstituce.

Vítěz marnský osvědčil se i ve smrti tak houževnatým, jako na bitevním poli. To srdce, které zachránilo Francii v kritických dnech zářijových 1914, udržovalo maršála Joffra obdivuhodným způsobem po celé dny v agonii. Bylo tím jen připomenuto, že fyzické i duševní zdraví francouzského vrchního velitele mělo tenkrát největší zásluhu na šťastném obratu, který nastal právě ve chvíli, kdy vše již se zdálo ztraceno. Možno snad dáti za pravdu odborným kritikům, kteří dokazují, že Joffre nebyl z geniálních vojevůdců a že také strategicky úspěšný nápad v bitvě na Marně měl generál Gallieni, velitel Paříže, ale v moderní válce a při dirigování milionových mas je třeba spíše něčeho jiného nežli geniálních nápadů. Chybný plán, který Francouzové sledovali na počátku války, zavinil zmatek, v němž by byl každý jiný ztratil hlavu. Ale maršál Joffre zachoval klid, dovedl přeskupit francouzské armády a učinit je znovu schopnými ofensivní akce. To bylo rozhodující a proto možno souhlasit s projevem samotného maršála Focha, který skromně odkázal hlavní zásluhu na vítězství Joffrovi.

Před zahájením lednové schůze Rady sešel se v Ženevě komitét pro studium federativní jednoty evropské, který vzešel z loňského podnětu Briandova. Začátky nemohou být než skromné a theoretické, těžiště přesunulo se na otázky hospodářské, které jsou opravdu nejaktuálnější. Zde by si mohl komitét vysloužit vavřiny, které by jistě znamenitě posloužily další kooperaci i na jiných polích. Bohužel, začátkem byla zase disharmonie. První dny byly vyplněny úplně zbytečnou debatou o *přizvání nečlenů Společnosti národů, sovětského Ruska a Turecka*, k evropské spolupráci. Ačkoli od těchto států není možno se nadíti, že by přispěly pozitivním způsobem k úkolu konference, zasazovaly se Německo a Itálie o jejich účast, což nemohlo míti jiný smysl nežli přání, aby paralysovaly domnělou převahu dohodových mocností. Přes tuto neutěšenou epizodu vykonalo se však ve schůzi komitétu lecos slibného. Především vyjasnil se základní protiklad mezi státy, orientovanými liberalisticky a mezi státy, vyžadujícími vytvoření užších hospodářských celků, chráněných celními preferencemi. Za první tendenci mluvil holandský zástupce *Colijn*, za druhou Jihoslovan *Marinkovič*. Nezvyklá otevřenost projevu v této diskusi měla tu dobrou stránku, že se musilo obecně uznat neudržitelné postavení agrárních států z jihovýchodní Evropy, které nemohou při nejlepší vůli nic kupovat, když své přebytky zemědělské výroby v průmyslových státech neumístní. Zde nejsou ani nejlepší smlouvy o volném obchodě nic platné. Není pochyby, že u států agrárních a vůbec *v zemědělské výrobě nadprodukcni krise začala a že zde se také musí nasadit páka*. To bylo všeobecně uznáno a přijaty tři resoluce podle návrhů *Loucheurových*. Na březzen jsou svoláni do Říma zástupci států s agrárními přebytky. Pomýšlí se povolit jim preference podle určitých kvot aspoň na umístění letošní sklizně a dosavadních zásob. Budou však přizváni i zástupci zámořských vývozců, aby se stal *pokus o definitivní uspořádání poměrů na trhu obilním po vzoru dohody cukerní*. Zároveň má finanční komitét S. N. vypracovat plán na poskytování dlouhodobého zemědělského úvěru. Francouzský kapitál byl by pro to k dispozici. — Zároveň vzchopili se delegáti ke společnému projevu, ve kterém prohlašují kategoricky, že *nestrpí, aby se kdokoli uchýlil k násilí při řešení jakýchkoli svých nesnází*. Rozhodující velmocí jsou odhodlány použití účinně aparátu Společnosti národů k zamezení války. To zní velmi zřetelně, přímo jako policejní vyhláška, a lze opravdu důvěřovat, že ti kteří dali k takovému projevu iniciativu, za ním také stojí a dovedou zjednat mu respekt. Mravní účinky ženevského projevu nebude nikdo podceňovati, působil rozhodně uklidňujícím dojmem v době již tolik znervosnělé, ale nelze popřít, že je třeba něčeho více nežli pouhého zákazu války, má-li nynější krise býti překonána: je potřeba skutečného míru, poctivé spolupráce.

Po té stránce nevidíme zatím mnoho uspokojivého, třebaže také *schůze Rady*, která ihned následovala, dementovala obavy, s nimiž se k zahájení pohlíželo. Zde totiž byl *ostrý spor německo-polský o událostech v Horním Slezsku*, který při podráždění na obou stranách vypadal hrozivě. Osvědčila se však dobrá příprava, kterou Henderson a Briand v této věci provedli. Již před konferencí *ukazovalo chování Polska účinný nátlak Paříže*. V Horním Slezsku bylo provedeno vyšetřování a potrestány nejzápadnější případy. Naproti tomu *Curtius přišel již do Ženevy s programem, který zapadal zcela do právního rámce smluv a postupu Společnosti národů*. Japonský zpravodaj počínal si velmi obezřele a objektivně a výsledek přinesl všeobecné uspokojení. Polsko bylo nepokrytě pokáráno a vyzváno, aby obnovilo právní stav v Horním Slezsku a přerušilo spojení úředních orgánů s vlasteneckými organisacemi polorevolučního rázu. Zaleski přijal toto pokárání docela kajicně a slíbil opravdu nápravu provést, o čemž bude v červenci na nejbližší schůzi Rady referováno. Curtius zase spokojil se tímto *vyrovnaním na 50 procent*, netrval na předpisu určitých opatření, v nichž by Polsko mohlo vidět rušení své suverenity, tím méně na jakýchkoli revisionistických požadavcích. Celá *záležitost byla tedy vyřízena jako pouhá menšinová aféra*. — Méně uspokojivý byl průběh diskuse o *přípravách velké odzbrojovací konference*. Německo trvalo přirozeně na co nejbližším datu, naproti tomu Francie upozorňovala na nezbytnost přípravy co možná důkladně a účinně. Za tím účelem je třeba zjednat aspoň roční lhůtu a pověřit vedením prací nějakou silnou politickou osobnost. Kandidátem francouzské

strany byl náš ministr zahraničních věcí *dr. Beneš*, který splňuje všechny předpoklady, v tomto směru kladené. Německu dostalo se však radikálního spojence v *Itálii*, která odmítala dra Beneše jako osobnost příliš exponovanou a zdůrazňovala *nezbytnost neutrálního předsedy*. Zároveň upozorňovalo se s různých stran na anomálii volby předsedy před sestoupením konference. Poněvadž Anglie dala se zviklat ve svém původním souhlasu s Francií a kandidaturou Benešovou, došlo k jakémusi *provisoriu*, první přípravu obstará sekretariát Společnosti národů za pomoci zpravodaje o otázce odzbrojení Španěla Quinoneze de Leona a teprve letní schůze Rady rozhodne. Proti Československu uvádí se také ta okolnost, že má dnes největší *zbrojařský průmysl* mimo Francii a že tedy není právě interesováno na účinném snížení mezinárodního zbrojení.

S velikým napjetím hledělo se k *ohlasu*, který ženevská jednání budou míti v *Německu*. Předtím prohlašovalo se, že ministr Curtius a celá dosud stresemannovská politika bude smetena, nedosáhne-li eklatantního vítězství německé these na ženevském fóru. Poněvadž to bylo arci předem vyloučeno, čekaly se vážné otřesy v německé vnitřní politice. Zatím však jsme svědky přímo jakéhosi obratu v myslích aspoň vážnější politické veřejnosti německé. Dlouho nechávala se vlna hitleriánství volně řádit a říšská politika jak vnitřní tak zahraniční dělala značné koncese tomu rozpoutání divokých pudů nacionalisticky i sociálně vydrážděných mas. Kabinet Brüningův jednu chvíli pokoušel se o nebezpečnou cestu svěsti napětí na cestu zahraničně-politické diverse. Jobovy zvěsti, které o účincích neukázněného německého radikalismu docházely ze zahraničí způsobily však reakci, která se projevila již v umírněném stanovisku Curtiově v Ženevě. Bylo patrné, že německá vláda se již nebojí a je odhodlána vášním davů čelit. Opravdu od té doby jsme svědky *organisované reakce proti tak zv. národnímu socialismu*. Členové vlády podnikají namáhavé cesty po celé říši a vystavují se bojovně na veřejných schůzích, odsuzující bez obalu zhoubné tendence hnutí, vedeného Hitlerem a Göbbelsem. Je to zejména *katolický Střed*, který stojí dnes zcela jednotně a rozhodně proti Hitleriánům a jeho vůdce, *přelát Kaas*, je duší celého odporu. Sociální demokracie vykonala pak přípravy čeliti jakémukoli pokusu o převrat stejně krajními prostředky. Rozhodnutí spočívá ovšem u liberálního německého měšťanstva, které poskytuje žalostný obraz vnitřní rozervanosti a jehož přední činitelé jeví nebezpečnou náklonnost kompromisovat s pravicovou revolucí nebo jí dokonce přisluhovat. Hitlerovcům *nestačil* však parlamentní úspěch, netouží po nějaké spoluvládě ani za cenu ovládajících posic, kterou v jednu chvíli mohli dostat, chtějí dobýti moci úplně jako fašisté v Itálii. Spolehnou se naivně, že jejich úspěchy porostou do nekonečna a že stačí nové volby, aby nabyli většiny a tedy moci cestou legální. Tato pohodlná taktika odpovídá prý zvláště pohodlnému temperamentu Hitlerovu. Zatím však *i pravicové skupiny měšťanstva, kromě Hugenbergova, nabyly času rozmyslit si, kam cesta národního socialismu vede* a zdá se, že jsou nyní rozhodnuty podporovat důsledně kancléře, který odmítá nabídky na diktaturu a hodlá odhoditi i berlu paragrafu 48. Jakousi manifestací národního středu na rozdíl od nacionalismu pravice měla být *oslava šedesátého výročí německé říše*, založené na porážce Francie roku 1871. Ale to byl pokus nepodařený právě proto, poněvadž byl ještě nesen duchem jisté koncese nacionalismu a v konkurenci s krajností se mírnějšímu směru nikdy nedaří. Oslavy, která příliš páchla starým militarismem a monarchií, stranily se všechny demokratické živly nalevo a pravice s sebou nešla, poněvadž již má svůj nový ideál »třetí říše«. President Hindenburg zůstal sám jedinou prominentní osobností tohoto tradicionalismu a od té doby pozorujeme, že vláda je rozhodnuta resignovat na všechny umělé pomůcky, které se navrhují k »podchycení nacionalismu« a chce jíti docela bezohledně cestou rozumu a ústavy. To vede k úspěchům, jak je patrné na *vyřízení rozpočtu v říšském sněmu*, zřetelnou majoritou, sahající od soc. demokratů až po umírněné frakce nacionalistické.

Německo potácí se ovšem v těžkých nesnázích hospodářských a východisko odepření platů na válečný dluh je tak svůdné! Vláda Brüningova je si však dobře vědoma, že *říše nemůže již dále otrāsati svým úvěrem* a že jeho věřitelé, kteří mají také své nesnáze hospodářské a finanční, nejsou již ochotni povolití další slevy bez poctivého důkazu, že Německo vykonalo opravdu vše, aby svým závazkům

dostalo. Nelze popřít, že Němci po své sanaci půjčkou Dawesovou začali rychle žít nad poměry a spoléhat se na nevysychající pramen mezinárodní úvěrní pomoci. Americký reparační agent Parker Gilbert musil sám konstatovat ve svých výročních zprávách tento nevhodný režim a varovat před následky, které se nyní dostavily. Německo musí tedy z vlastních sil situaci napravit, to jest nejprve se co nejvíce ve svých vlastních potřebách uskrovnit. Přitom je ovšem každému jasno, že *břímě mezinárodního zadlužení je olovenou koulí na nohou světového hospodářství* a že by zde bylo třeba ulehčení, které by přišlo ku prospěchu všem, v neposlední řadě i samotným věřitelům. Američtí bankéři jsou právě nejhrošlivějšími propagátory revise válečných dluhů a téměř denně čteme o duchaplných návrzích v tomto směru. Hlavní překážkou amerických slev bylo vždy podezření, že Evropa jich použije jen k zesílení zbrojení a k přípravám nových válek. Proto američtí politikové jsou největšími odpůrci amerických finančníků a v senátu se všechny rozumné návrhy stále důsledně odmítají. Proto v poslední době pomýšlí se na *přímé sepjetí otázky revise válečného zadlužení s otázkou odzbrojovací* v tom smyslu, že by stejný poměr, v jakém by se snižovaly kvoty poplatnosti evropských států v Americe, docházelo i k snižování evropských vojenských rozpočtů. V žádném případě nelze se však oddávat nadějším, že by nějaká náprava udála se již v nejbližší době. Potíž je také v *oslabené pozici presidenta Hoovera*, jehož autorita byla arci zcela neprávem otřesena hospodářskou krizí, do níž Amerika upadla právě za jeho vlády a který je nyní téměř stále v rozporu s ostatními ústavními činiteli Spojených států, zejména právě se senátem.

Kompromisní kabinet *Steegův* ve Francii nevydržel opravdu první bouři, které byl vystaven v parlamentě. Ukázala se mu nebezpečnou *agrární krise*. Ministr zemědělství *Boret* chtěl pomoci sedlákům zvýšenou celní ochranou a zvýšením cen obilí a chránit přitom zájmy širokých vrstev lidových zavedením chlebenek. Plán neměl přátele ani v kabinetu, stalo se mu však osudným předčasně jeho vyhlášení, které způsobilo *nezřízenou spekulaci na burse*. To mohla oposice vytěžit jako nový finanční skandál a připravit tak levici, *Steega* podporující, odvetu za pád *Tardieuův* aférou *Oustricovou*. Podle francouzské parlamentní tradice vychýlilo se pak kyvadlo opět do prava, když *Briand*, který snad jediný mohl sjednotit obě křídla republikánů, nabídku *Steegem* odmítl. Nový ministerský předseda *Laval* vydává se za žáka *Briandova*. Osvědčil však přízpusobivost až nápadnou, když přijal předsednictví kabinetu i vyložení *pravicového* po nezdaru, který již před *Steegem* měl s vládou koncentrační. *Tardieu* je ve vládě *Lavalově* ministrem zemědělství, ač dosud vždy měl ministerstvo vnitra. Ale na resortu málo záleží, duch vlády *Lavalovy* je duchem *Tardieuovým*. Je charakteristické, že Francie přechází při svém vedení *k nové generaci*. Až dosud jevil se její konservatismus příznačně i ve správě státu, staří politikové měli vládu přímo dědičně a jen se v ní střídali. Nyní však hlásí se již, jak u *Poincaréa* tak u *Brianda*, příroda o svá práva. Šedesátníci odstupují s jevišťe ve prospěch čtyřicátníků.

Maďarský ministerský předseda *hrabě Bethlen* zajel do Vídně, aby utužil staré přátelství rakousko-uherské. Není zajisté legitimnější snahy, ač celých dvanáct let od převratu nebylo slyšet o zvláštní touze Maďarů po dobrých stycích s bývalými společníky monarchie. Nyní však má Maďarsko řadu důvodů, aby si vzpomnělo na staré přátelství. Jeho hospodářská situace zhoršuje se rok od roku právě proto, že nedbá o *navázání starých obchodních spojení v basénu podunajském*, poněvadž politický předsudek, trvání na integrální obnově starých *Uher* stojí tu v cestě. Všechny pokusy v tomto směru podnikané po leta z iniciativy států malodohodových ztroskotaly na nedostatku dobré vůle Maďarů. Magnátský legitimistický režim, zde vládoucí, nemá zájmu na prosperitě širokých vrstev vlastního lidu ani na vzájemné prosperitě států podunajských, poněvadž se obává, že by tím jen dokázal životnost a oprávněnost »*trianonských poměrů*«. V poslední době dostalo se Maďarsko dokonce *do celní války s námi* jen z toho důvodu, že si nemůže odvyknout diktátorské manýry, kterých používalo již za starého dualismu. Snad právě proto, že Československo si je nechtělo dát líbit, vzpomněli si Maďari, že rakouská polovice monarchie bývala přístupnější. Opravdu nikudy jinudy nemůže se Maďarsko dostat dnes ze své tísně než přes Rakousko, které zachovávalo vůči němu vždy úzkostlivou neutralitu. Ma-

daři však nemohou se spokojiti pouhou neutralitou, potřebují při svém špatném poměru k ostatním sousedům přímo pomoci rakouské, jak hospodářsky tak politicky. Ale Rakousko při nejlepší vůli nemůže zkonsumovat zemědělské přebytky jednoho z největších vývozců obilí, Rakousko musí být Maďarům mostem do Německa. Proto také hrabě Bethlen již předtím byl v Berlíně. Setkal se všude se zdvořilostí, ale nedostal nic více. Německo provozuje ostřejší ochránářskou politiku než kterýkoli jiný stát a *Maďarsko není připraveno k poctivé reciprocitě vůči průmyslovému dovozu*, poněvadž fedruje vlastní industrialisaci. Tak se stává, že přes přátelské úmluvy dochází jen k nepatrným úlevám, které rostoucí bídu širokých vrstev v Maďarsku nemohou zadržeti. Patrně právě proto mluví se tím více o *fantastických politických koncepcích, které jsou podporovány z Itálie*. Fašistická diplomacie je neúnavná ve vymyšlení nových bloků a aliancí, čelících proti »versailleskému pořádku« a do této řady konstrukcí, které se hroubí tak rychle jako vznikají, přichází nyní také *myšlenka na jakési obnovení Rakousko-Uherska*. Vypadá to velmi nepravděpodobně, vždyť právě Itálie přičinila se nejvíce o rozbití monarchie habsburské, ale patrně takové malé Rakousko-Uhersko, složené jen ze zbytků monarchie, bylo by Římu docela vhod, domnívá se, že by je mohl kontrolovat a pomocí této posice ovládat celou střední Evropu.

Konference indických státníků, obesaná zástupci umírněných směrů mezi Hindy a zástupci menšinových národností, zejména mohamedánů, dospěla po řadě týdnů jednání s anglickými politiky ze všech tří stranických táborů k dohodě, podle níž se *Indie dostane na cestu k opravdové ústavě* v dohledné době. Základní myšlenky návrhu směřují k jisté *federalisaci* nového dominia. Britská Indie bude rozdělena na řadu samosprávných celků, k nimž budou přiřazeny rovnoprávně dosavadní samostatná knížectví. Tímto rozdělením získá se pro Anglii přece jen nadále příležitost k panování. Rozpory mezi jednotlivými provinciemi, kastami a národnostmi musí srovnávat ústřední moc, sídlící v Delhi a reprezentovaná vládou, na jejíž složení bude mítí základní vliv *britský guvernér*. Odpovědnost této vlády parlamentu bude omezena jednak ustanovením jednacích řádu, podle něhož pouze dvoutřetinná většina obou sněmoven může jí odeprítí důvěru, jednak tím, že nejdůležitější resorty zůstanou prozatím výhradnou doménou guvernérovou. Jde tu zejména o *zahraniční politiku, vojsko a finance*. Londýnská konference shodla se na těchto principech, zbývalo jen uspokojit nároky mohamedánů na zajištění jejich národních posic indickou většinou. Rozhodující mocí v Indii nejsou však tyto složky, zastoupené v Londýně, je to *revoluční moc tak zv. národního kongresu a morální autorita Gandhiho*. Tento národní světec indický má dnes rozhodnutí v rukou, podle toho, přikloní-li se k oportunistům nebo k extremistům bude rozhodnut osud Indie. Zatím lze říci jen tolik, že *váhá* odmítnouti nabízenou ruku, poněvadž nemůže pochybovat o upřímnosti anglických úmyslů. Na překážku je tu však zásadní neporozumění mezi východním náboženským myslitelem, který má své zvláštní představy o hodnotě a způsobu života, a evropskou politikou, která musí trvat především na zákonném pořádku a na hospodářských zájmech.

Dr. Rudolf Procházka.

LITERATURA.

ANDRÉ SIEGFRIED: TABLEAU DES PARTIS EN FRANCE. Paris, Grasset 1930. 245 stran.

Po »dnešní Anglii« a »dnešní Americe«, jež vylíčil ve svých předcházejících knížkách, přichází autor s obrazem Francie. Neboť titul knížky je příliš skromný; není to jen obraz francouzských politických stran, nýbrž obraz francouzské povahy a psychologie francouzského ducha. Politickým stranám věnuje S. až poslední třetinu svého díla, kdežto v prvních dvou třetinách rozbírá různé stránky francouzské povahy a hlavní složky francouzské vnitřní a zahraniční politiky.

Ukazuje, jak se vůbec postavení Francie dnes liší od nových životních podmínek, jež se snaží ovládnouti svět (množství a seriová výroba místo kvality, kolektivita místo jednotlivce). Nejméně pak